

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ ตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558¹

พงศธร ทับชุม²

เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เป็นเสรีภาพที่มีการยอมรับนับถือ และมีการรับรองในระดับระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่นที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นแนวความคิดที่สำคัญในลำดับแรกๆ ที่มีการวางหลักการความคิดอันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเอาไว้ในระดับนานาชาติ และเป็นปฏิญญาที่ทั่วโลกให้การยอมรับมาเป็นเวลาช้านาน และเป็นหลักการที่ทั่วโลกนานอารยประเทศนำมาเป็นหลักในการวางโครงสร้างทางการปกครองและวางรากฐานระบบกฎหมายแทบทั้งสิ้น ตั้งแต่ที่ได้มีข้อติรับรองปฏิญญาดังกล่าว เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ สมัยที่ 3 โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้มีการกล่าวถึงเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ไว้ใน ข้อที่ 20 (1) ว่า “ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการชุมนุม และการสมาคมโดยสันติ” เป็นครั้งแรกๆ ที่มีการกล่าวถึงเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ไว้อย่างชัดเจน และต่อมาเมื่อกฎหมายระหว่างประเทศมีการพัฒนาปรับปรุง ทำให้มีการขยายกรอบความคิดในเรื่องต่างๆ ที่เป็นเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน หรือสิทธิมนุษยชนที่กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ จึงได้เกิดมีการรับรองในระบบกฎหมายระหว่างประเทศขึ้นอีกครั้งหนึ่งจากการพัฒนาแนวความคิดดังกล่าว อันปรากฏอยู่ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights 1966 (ICCPR)) ข้อ 21 ว่า “สิทธิในการชุมนุมโดยสงบย่อมต้องได้รับการรับรอง การจำกัดคัดค้านการใช้สิทธินี้ นอกเหนือจากที่เป็นไปตามกฎหมายและความจำเป็นแก่สังคมประชาธิปไตย เพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น จะกระทำมิได้” จะเห็นได้ว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights 1966 (ICCPR)) ได้มีการตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการที่รัฐจะต้องให้การรับรองคุ้มครองสิทธิในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ ไว้เสมอ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

และหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งที่ปรากฏในข้อ 21 คือ การเน้นย้ำถึงหลักการในกรณีการที่รัฐจะจำกัดเสรีภาพดังกล่าว ต้องเป็นไปแต่เพียงเป็นข้อยกเว้น เพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงของชาติหรือความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น นอกเหนือจากเหตุผลเหล่านี้ รัฐหาอาจจะอ้างเอาเหตุผลประการอื่นใด เพื่ออำนาจในการที่จะใช้อำนาจหรือออกกฎหมายมาเพื่อจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบมิได้ ถือได้ว่าเป็นหลักประกันในการที่รัฐจะต้องไม่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ เพื่อผลประโยชน์ของตัวเองหรือพวกพ้องกลุ่มผลประโยชน์ของตนเองที่อาจไปขัดกับความต้องการของประชาชน อันอาจเกิดมีขึ้นได้อยู่เสมอ จึงถือได้ว่าเป็นการขยายกรอบความคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมที่มีความลึกซึ้งและเป็นผลทำให้เสรีภาพในการชุมนุมจะต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นตามลำดับ

สำหรับในประเทศไทย เสรีภาพในการชุมนุมได้มีการรับรองเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ซึ่งมาตรา 14 วางหลักดังกล่าวเอาไว้ว่า “ภายในบังคับแห่งบทกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกายเคหสถาน ทรัพย์สิน การพูดการเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคมการอาชีพ” แม้ถ้อยคำในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 อาจจะไม่ใช้คำว่า เสรีภาพในการชุมนุมโดยตรง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นครั้งแรกหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ที่มีการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพประการสำคัญต่างๆ ให้เทียบเท่ากับที่นานาอารยประเทศยึดถือปฏิบัติกันเป็นหลักการสากลในระบอบประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบัน ได้มีการบัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมไว้ใน มาตรา 44 วรรคหนึ่งว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ” และในมาตรา 44 วรรคสอง เป็นการบัญญัติข้อยกเว้นในการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมดังกล่าวนี้ ในปัจจุบันมีการบัญญัติไว้ครบถ้วนทั้งในส่วนที่เป็นหลักการรับรองและคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุม และในส่วนที่เป็นข้อยกเว้นในการที่จะจำกัดเสรีภาพดังกล่าว อันจะจำกัดได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายได้ให้อำนาจกระทำได้ และกฎหมายเช่นนี้จะต้องเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น จึงถือได้ว่าเป็นการบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงสุดไว้อย่างเป็นระบบครบถ้วนทั้งหลักการทั่วไปและข้อยกเว้น ครบทั้งสองส่วน

สำหรับประเทศไทยนั้น ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีการชุมนุมหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมที่สนับสนุนฝ่ายใด หรือมีข้อเรียกร้องไปในทิศทางใดก็ตาม ต่างก็ปรากฏข้อเท็จจริงหรือมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอันอาจถือเป็นการชุมนุมที่มีการอ้างอยู่เสมอว่าเป็นการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ สามารถจะกระทำได้และรัฐต้องรับรองการชุมนุมดังกล่าว แต่ในท้ายที่สุด การชุมนุมหลายครั้งที่ว่ามานั้น หลายเหตุการณ์กลับนำไปสู่การใช้ความรุนแรงระหว่างกันจากกลุ่มมวลชนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน หรือจากบุคคลที่สามที่มีความคิดที่แตกต่างทางการเมือง มีการทำลายทรัพย์สินของทางราชการหรือเอกชน มีการปิดสถานที่ราชการ ปิดเส้นทางสัญจรสาธารณะของประชาชน เป็นต้น เหล่านี้ หากจะกล่าวกันอย่างเป็นทางการแล้ว ถึงแม้จะเป็นการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธที่ควรได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่รัฐก็ไม่อาจเพิกเฉยในการที่จะต้องทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมการชุมนุมเหล่านั้น และไม่สามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติธรรมดาในระหว่างที่มีการชุมนุมทางการเมืองดังกล่าวด้วย จึงทำให้มีแนวความคิดของความจำเป็นในการที่ประเทศไทยจะต้องมีกฎหมายบัญญัติออกมาเพื่อกำหนดแนวทางการชุมนุมหรือกำหนดวิธีการควบคุมการชุมนุมด้วยเหตุผลบางประการที่จะไม่ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อประโยชน์สาธารณะเกินสมควร ก่อกำเนิดเป็นพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ขึ้น

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ได้มีการบังคับใช้มาตลอดระยะเวลา 5 ปี นับแต่มีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน ปรากฏให้เห็นข้อเท็จจริงหรือข้อบกพร่องในหลายประการ ได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวกับความหมายการชุมนุมสาธารณะ

บทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นการกำหนดถ้อยคำที่กว้างขวาง ทำให้เกิดความสับสนต่อผู้บังคับใช้บัญญัติไว้เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้ดุลพินิจในการบังคับใช้กฎหมาย จึงทำให้ไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่ากิจกรรมของภาคประชาชนเข้าข่ายต้องแจ้งการชุมนุมและต้องปฏิบัติตามกฎหมายการชุมนุมสาธารณะหรือไม่ หรือในบางกรณีเป็นการชุมนุมขนาดเล็กไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในการใช้พื้นที่สาธารณะหรือเกิดผลกระทบแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ก็ยังต้องอยู่ในบังคับกฎหมายดังกล่าวซึ่งเป็นการสร้างภาระเกินสมควรแก่ประชาชนในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ

2. ปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขของการแจ้งการชุมนุมสาธารณะ

กฎหมายออกแบบให้การแจ้งการชุมนุมสาธารณะเป็นระบบการแจ้งเพื่อทราบเป็นระบบที่ทำให้เสรีภาพกับประชาชนในการชุมนุม ซึ่งสำหรับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดที่ต้องการจัดการชุมนุมสามารถที่จะดำเนินการได้ แต่ทั้งนี้จะต้องมีการแจ้งให้กับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงรายละเอียดการชุมนุม ตามระบบนี้การชุมนุมจะเป็นเสรีภาพที่ประชาชนสามารถกระทำได้ การแจ้งให้หน่วยงานรัฐได้รับทราบเป็นกระบวนการที่มุ่งคุ้มครองเสรีภาพและลดระดับผลกระทบของฝ่ายอื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบมาจากการชุมนุม กระนั้นเองในการบังคับใช้กฎหมาย เมื่อตัวบทบัญญัติมีการกำหนดถ้อยคำไว้ไม่ชัดเจนว่าเป็นการแจ้งเพื่อให้

เจ้าหน้าที่บ้านเมืองทราบเพื่อเตรียมการต่างๆ ดังที่กล่าวไปข้างต้น ทำให้เกิดการตีความว่าเป็นการแจ้งเพื่อขออนุญาต อันทำให้เกิดปัญหาข้อยุ่งยากตามมาในการที่ประชาชนจะใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธอันเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ

3. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของเจ้าหน้าที่

เนื่องจากตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีการกำหนดขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการกำหนดเงื่อนไขในการชุมนุมสาธารณะไว้อย่างกว้างขวาง ไม่มีขอบเขตหรือกรอบที่แน่นอนของการใช้อำนาจ อันทำให้เกิดการใช้ดุลพินิจเกินความจำเป็นแก่กรณีในการกระทำเพื่อการดูแลการชุมนุมตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย กฎหมายเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางในการออกคำสั่งหรือกำหนดเงื่อนไขการชุมนุม เช่น การตีความเรื่องการชุมนุมรบกวนการปฏิบัติงานหรือการใช้บริการสถานที่สาธารณะ โดยมีแนวโน้มไปในทางที่เป็นอุปสรรคต่อการชุมนุม และสร้างภาระให้แก่ผู้ชุมนุมอย่างยิ่ง

จากการศึกษาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ปรากฏพบปัญหาทางกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการชุมนุมสาธารณะตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 หลายประการ จึงขอเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของการชุมนุมสาธารณะ

เสนอให้มีการทบทวนหลักเกณฑ์การกำหนดว่าการชุมนุมลักษณะใด เป็นการชุมนุมสาธารณะที่ควรอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 นี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อให้การชุมนุมสาธารณะเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ตลอดจนสุขอนามัยของประชาชนหรือความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และไม่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น แต่ในขณะเดียวกันจะต้องไม่เป็นการขัดขวางการใช้เสรีภาพในการชุมนุมของประชาชนที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและขัดต่อการใช้วิธีการในการชุมนุมเพื่อเรียกร้อง นำเสนอปัญหาความเดือดร้อนทุกข์ยากของประชาชนต่อผู้มีอำนาจ โดยจะต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงถ้อยคำเกี่ยวกับบทบัญญัตินิยามคำว่า “การชุมนุมสาธารณะ” ตามมาตรา 4

โดยแก้ไขข้อความจากเดิม “ การชุมนุมสาธารณะหมายความว่า การชุมนุมของบุคคลในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้อง สนับสนุน คัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแสดงออกต่อประชาชนทั่วไป และบุคคลอื่นสามารถร่วมการชุมนุมนั้นได้ ไม่ว่าการชุมนุมนั้นจะมีการเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายด้วยหรือไม่ ” เป็น “ การชุมนุมสาธารณะ หมายความว่า การชุมนุมของบุคคลในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้อง สนับสนุน คัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยแสดงออกต่อประชาชนทั่วไป และบุคคลอื่นสามารถร่วมการชุมนุมนั้นได้ ไม่ว่าการชุมนุมนั้นจะมีการเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายด้วยหรือไม่ ทั้งนี้ การชุมนุมสาธารณะที่อยู่ภายใต้บังคับ

พระราชบัญญัติฉบับนี้จะต้องเป็นการชุมนุมที่เล็งเห็นผลของการชุมนุมโดยชัดแจ้งว่าจะก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือความสะอาดของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือกระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งการชุมนุม

เสนอว่าจะต้องมีการบัญญัติให้ชัดแจ้งว่าการแจ้งการชุมนุมตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 เป็นระบบและแนวคิดทางกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เป็นการแจ้งเพื่อทราบ มิใช่เพื่อขออนุญาตจากรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐเตรียมพร้อมในการดูแลผู้ชุมนุม และประชาชนทั่วไปเท่านั้น เพื่อไม่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่เข้าใจคลาดเคลื่อนไปในทางการมีดุลพินิจอนุญาตหรือไม่ให้อนุญาตให้มีการชุมนุมสาธารณะหรือใช้ดุลพินิจในการกำหนดข้อห้ามหรือเงื่อนไขต่างๆ อันอาจมีผลทำให้การใช้เสรีภาพในการชุมนุมเกิดขึ้นจริงไม่ได้หรือไม่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในการเรียกร้อง โดยต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงถ้อยคำตามมาตรา 10 บรรทัดหนึ่ง

โดยแก้ไขข้อความจากเดิมจากเดิม “ ผู้ใดประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะ ให้แจ้งการชุมนุมต่อผู้รับแจ้งก่อนเริ่มการชุมนุมไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมง ” เป็น “ ผู้ใดประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะ ให้แจ้งการชุมนุมต่อผู้รับแจ้งเพื่อทราบถึงการจัดการชุมนุมสาธารณะก่อนเริ่มการชุมนุมไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมง ”

3. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจของเจ้าหน้าที่

เสนอว่าต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดแจ้งว่าในการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ให้ผู้จัดการชุมนุมหรือผู้เข้าร่วมการชุมนุมปฏิบัติต้องอยู่ภายในขอบเขตของรัฐธรรมนูญและจะต้องไม่กระทบกระเทือนเสรีภาพในการชุมนุมของประชาชนในสาระสำคัญ ที่สำคัญจะต้องไม่เป็นการสร้างภาระหรือความลำบากให้แก่การชุมนุมเกินสมควรเมื่อคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ โดยต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงถ้อยคำตามมาตรา 19 บรรทัดที่ (5)

จากเดิม “ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความสะอาดของประชาชน การดูแลการชุมนุมสาธารณะและการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้เจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(5) กำหนดเงื่อนไขหรือมีคำสั่งให้ผู้จัดการชุมนุม ผู้ชุมนุม หรือผู้อยู่ในสถานที่ชุมนุมต้องปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (1) (2) (3) หรือ (4) ” เป็น

“ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความสะอาดของประชาชน การดูแลการชุมนุมสาธารณะและการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้เจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(5) กำหนดเงื่อนไขหรือมีคำสั่งให้ผู้จัดการชุมนุม ผู้ชุมนุม หรือผู้อยู่ในสถานที่ชุมนุมต้องปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (1) (2) (3) หรือ (4) ทั้งนี้ การกำหนดเงื่อนไขหรือมีคำสั่งดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนในการที่จะใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธเกินความจำเป็น ”

เอกสารอ้างอิง

กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights ศักดิ์ศรีและความยุติธรรมสำหรับเราทุกคน, กรกฎาคม 2551.

เกรียงไกร รอบรู้ และทัศนัวรรณ สิริพรหมเจริญ. ปัญหาการใช้เสรีภาพในการชุมนุม

ตามรัฐธรรมนูญ. วารสารจุลนิติ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปีที่ 8. ฉบับที่ 1 (มกราคม- กุมภาพันธ์ 2554): 84-90.

ถวิลวดี บุรีกุล และคนอื่น ๆ ผู้แปล. การประเมินคุณภาพประชาธิปไตย คู่มือปฏิบัติ

โดย เดวิด บีเทม และคนอื่น ๆ. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า. 2556.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

อิวการตัน นิยมไทย. แนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558. วารสารจุลนิติ ปีที่ 13, ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2559): 121.